

ФОРМИРАНЕ НА СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ ЧРЕЗ ПРИЛАГАНЕ НА ЕКИПНА ЗАДАЧА В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

старши учител Златина Стаматова Байчева
Детска градина „Делфин“, град Бургас

Резюме. Статията поставя на фокус социалните умения и представя резултати от научно изследване, показващо степента на формирането им при деца в предучилищна възраст. В основата на развиването на социалните умения е предложен иновативен за българската образователна система метод, а именно екипната задача. Изследването цели да установи какъв ефект има методът на екипната работа върху социалната компетентност на децата, включително умения за сътрудничество, комуникация, емпатия и решаване на конфликти. Използвани са комбинация от качествени и количествени методи, които осигуряват пълна картина на ефективността на екипната работа за формиране на социални умения: наблюдение, интервюта, анкети, тестове за оценка на социални умения, анализ на документи. Диагностичната процедура е разработена и проведена във връзка с придобиване на втора квалификационна степен.

Ключови думи: *социални умения, екипна задача, предучилищна възраст, научно изследване*

FORMATION OF SOCIAL SKILLS THROUGH APPLICATION OF TEAM TASK IN PRESCHOOL AGE

senior teacher Zlatina Stamatova Baycheva
Kinder garden „Dolphin“, Burgas

Abstract. The article focuses on social skills and presents the results of a scientific study showing the degree of their formation in preschool children. An innovative method for the Bulgarian educational system is proposed as the basis for developing social skills, namely the team task. The research aims to determine what effect the teamwork method has on children's social competence, including cooperation, communication, empathy and conflict resolution skills. A combination of qualitative and quantitative methods were used, which provide a complete picture of the effectiveness of teamwork for the formation of social skills: observation, interviews, surveys, tests for the assessment of social skills, document analysis. The diagnostic procedure was developed and conducted in connection with the acquisition of a second qualification degree.

Keywords: *social skills, teamwork, preschool, scientific research*

Въведение

Социалните умения са критичен аспект от развитието на децата, който се формира още от най-ранна възраст. Един от най-подходящите, интересни и различни съвременни методи за формиране на тези умения е работа в екип или така наречената екипна задача. За децата в предучилищна възраст, които тепърва откриват света и взаимодействието с околните, е от съществено значение да научат как да работят в екип, да разбират емоциите си и да създават здравословни взаимоотношения. Чрез екипни задачи и съвместни игри, децата могат да изградят основни социални умения, като комуникация, сътрудничество, емпатия и умение за разрешаване на конфликти.

Теоретична част

Детската градина е образователна институция, която възпитава и спомага развитието на детската личност.

А образованието като процес включва обучение, възпитание и социализация и има ориентираност към интереса и мотивацията на детето, към възрастовите и социалните промени в живота му, както и към способността му да прилага усвоените компетентности на практика.

Образователната система непрекъснато информира, че е наясно с обстоятелства за подготвяне на млади хора за бъдещето. Педагозите разбират, че учебната среда на днешните деца трябва да е „атрактивна“ и да изгражда готовност за развитие през целия живот по заинтригуващ начин. Затова обучението на „новото време“ прави преход от обучение свързано с получаване на енциклопедични знания към обучение, което формира умения за решаване на проблеми в различни житейски области. Това от своя страна налага развиване на всички ключови компетентности на 21 век, една от която е и социалната компетентност или така наречените социални умения.

В своя статия Юлия Дончева конкретизира няколко гледни точки за социализация, едно от тях е:

„Според психологията същността на социализацията се състои в съчетаването на приспособяването (адаптацията) и обособяването на човека в условията на конкретното общество. Тя е процесът, чрез който индивидът става член на семейството, културата и обществото – процес, който започва от раждането и продължава през целия жизнен цикъл, включвайки цял комплекс от формални и неформални институции. Чрез социализацията индивидът усвоява и активно възпроизвежда социалния опит и системата от социални връзки и отношения, т.е. чрез нея се постига развитие на личността в аспекта на нейната обществена детерминация и функция“ (Дончева 2018, стр. 981).

Можем да кажем, че социализацията е процес, който започва от раждането на човека и има непрекъснат характер. Това е цялостно формиране на личността чрез усвояване от индивида на знания, норми и ценности и чрез овладяване на езика и начините на общуване.

Прието е, че първата социализация на детето е в семейството. То има основна функция в процеса на социализация на човека. В семейната среда се усвояват социални норми на поведение и ценностни ориентации чрез подражание и идентификация. В семейната обстановка децата дори не осъзнават как сами се учат. В основата на социализацията са залегнали отношенията между хора, а в нашия случай между възрастни и деца. Изградените отношения на привързаност в ранното детство и емоционална сигурност у подрастващите е доказателство, че те ще имат по-силно развити социални компетентности от връстниците си. Другият традиционен субект от специфичната социална структура и така важен за формиране на детската личност е детската градина.

Предучилищното образование е възрастов период на последващ етап на социализиране, в който се формират основните свойства и лични качества на детето. Христо Кючуков го определя още като „етап на усвояване на знания и умения, които ще са в основата на неговата социалната полезност, която се явява ключова за формиране на неговите социални компетентности, дефинирани като съвкупност от умения, позволяващи на човека да взаимодейства адекватно с останалите индивиди при изпълнение на различни социални роли в процеса на социализацията му“ (Кючуков 2005, стр. 3-4).

Педагогът още в детската градина стремглаво се старее да формира социални умения, които развиват способността на детето за успешно взаимодействие и сътрудничество с връстници и възрастни, да формира обществено отговорно отношение към останалите, самостоятелност и независимост като съвкупност от самоконтрол, самообучение и самообслужване, критично мислене и умение за откриване на социални проблеми и разрешаването им по начин еднакво удовлетворяващ и двете страни. Всичко това са част от реализираните елементи на „социалната компетентност“. Според Блага Димова „Децата с високо развити социални умения имат по-висока самооценка, докато липсата на важни социални умения в детството е предпоставка за проблеми с психичното здраве в бъдещ етап на живота“. (Димова 2023, стр. 374)

Оказва се, че социалните умения всъщност са необходимост. Ние като възрастни притежаваме голяма част от гореспоменатите умения и личностни качества без дори да се замисляме откъде ги притежаваме. Но е факт, че те са част от нашата изградена личност и са ни нужни, за да съществуваме. Много автори размишляват върху начина на формирането на социалните умения и нуждата това да се случва още от детска ранна възраст и дават отговор на въпроса „Защо децата трябва да притежават социални умения или да бъдат социализирани?“.

Нели Кръстева и Юлия Дончева твърдят, че „Социализацията е необходима, за да може един индивид да се изгради като личност. В процесът на социализация човек, придобива нови знания, опит, възприема норми на поведение и различни морални ценности, които са общоприети за обществото, в

което живее. Първичната социализация на детето започва от неговото раждане“ (Кръстева, Дончева 2020, стр. 113).

Екипната задача е един иновативен метод за преподаване подходящ за прилагане още в предучилищното образование. Работа в екип е един от начините да се разчупи стереотипа в детската градина и да се направи по-ефективен възпитателно-образователният процес, както и да се изградят социокултурни компетентности у децата. Екипните задачи представляват структурирани дейности, които изискват сътрудничество между децата за постигане на обща цел. Това може да включва игри, творчески проекти, групови дискусии и други дейности, които насърчават взаимодействието. Чрез такива задачи децата имат възможност да:

1. Научат как да комуникират ефективно – Разговорите между децата по време на игра ги учат да изразяват мисли и емоции, както и да разбират изказванията на другите.
2. Работят в сътрудничество – За успешно завършване на задачата, всяко дете трябва да допринесе и да съобразява действията си с останалите, което изгражда чувство за екипност и взаимопомощ.
3. Развиват емпатия и разбиране – Когато работят заедно, децата се учат да се поставят на мястото на другия, да уважават различни гледни точки и да проявяват търпение.
4. Решават конфликти – По време на групови задачи често възникват разногласия. Децата се учат да намерят решения, да преговарят и да разбират компромиса като част от съвместната работа.

Успехът на всяка екипна работа се определя до голяма степен от принципите на екипната работа – хуманност, демократичност, толерантност, приемственост, единство, разнообразие, равнопоставеност. А принципите са в основата на изработването на правилата на екипната работа:

- Своевременно планиране и разпределяне на задачите;
- Коректност по отношение на срока на изпълнение и качеството на изпълнение на задачата;
- Отговорност на всеки и всички за общия резултат;
- Добронамереност и толерантност като основа на приемливо поведение;
- Съвместно обсъждане и договаряне на всички спорни въпроси и др. (Гюрова, Божилова 2006, стр. 45 – 46).

Децата, които развиват добри социални умения, чрез екипни дейности са по-способни да се справят с предизвикателствата на училищния живот и да изграждат силни взаимоотношения. Социалните умения, придобити в предучилищна възраст формират основата за успешното интегриране на децата в образователната среда и обществото като цяло.

Резултати

В подкрепа на теоретичната обосновка и за да се установи до каква степен е възможно да се формират социални умения, чрез прилагане на екипни задачи, при деца на възраст 5-6 години, бе направено изследване. Целта бе да се установи какъв ефект има методът на екипната работа върху социалната компетентност на децата, включително умения за сътрудничество, комуникация, емпатия и решаване на конфликти.

За провеждане на диагностичната процедура бе използван протокол за педагогическо наблюдение на социалните умения на децата по време на работа им в екип, който бе разработен специално за целите на изследването. Протоколът се състои от информация за: темата на екипната задача; образователно направление на реализация; възрастова група; име на работния екип; място на провеждане; таблица с критерии и показатели. Критериите, които бяха заложени са: *съобразяват се и уважават мнението на другите в екипа; проявяват сплотеност в екипа, проявяват старание; проявяват отговорно отношение към работата; проявяват емпатия, инициативни са; изслушват се; справят се с конфликти*. Тези критерии се оценяваха по оценъчна скала на равнището на проявеност на социалните умения с показателя – *проявява се, частично се проявява, не се проявява*. Всяка оценка бе със съответно ниво – 3 висока степен, с 2 – средна степен и с 1 – ниска степен.

Диагностицирането бе извършено през месец април 2024 година по време на провеждане на три екипни задачи – „Неволи във фермата“, „Магазин за дрехи“ и „Вече съм голям и правилата за безопасно движение по улицата знам“. На наблюдение бяха подложени децата от трета възрастова група „Дъга“ при детска градина „Делфин“, гр. Бургас. Общият брой на изследваните лица е 20. За реализиране на изследването децата бяха разпределени в четири екипи по пет деца, като съставът на членовете на екипа се запази от началото до края на провеждането му. Реализираните екипни задачи са по образователни направления „Околен свят“, „Конструиране и технологии“ и „Безопасност на движението по пътищата“, а организацията бе като допълнителна форма на обучение за затвърдяване на знанията и уменията на децата в подходящо за тях време. Екипните задачи се проведоха за определено време (30 до 40 минути), в което децата трябваше да изработят крайния общ продукт и да го презентират.

Направено бе и интервю с учителите на групата за проучване какви са социалните умения и възможности за работа в екип на децата, както и анкета с родители и педагози с цел събиране на данни от тях относно развитието на социалните умения на децата.

От проведеното предварително интервю с учителите на група „Дъга“ се разбра, че децата за първи път ще участват в такъв тип дейност – екипна задача. Педагозите потвърдиха, че са запознати с тази форма на обучение, но не предпочитат да я организират, защото се изисква голяма подготовка от тяхна страна. Те не бяха категорични в отговора си на въпроса „Дали екип-

ната задача е предпоставка за формиране на социални умения?“ и мислят, че е необходима голяма поредица от провеждане на екипни задачи, за да се получи това. Въпреки всичко, учителите на групата смятат, че децата могат да бъдат организирани и да работят в екип и по този начин да развият някои социални умения.

В последващ етап се събра кратка предварителна информация за възможностите на децата и заедно с учителите се сформираха четири екипа с по пет деца. Наименуването на екипите бе обвързано с това те да бъдат разпознаваеми и харесвани от децата, затова се избраха имена на любими детски филмчета. Така се обособиха – екип „Пепа и Джоржд“, екип „Калинката и Котаракът“, екип „Пламъчко и колите“ и екип „Спонждбоб“. В подбора на всеки екип сложихме по едно много дейно дете с добри комуникативни способности, което стана лидер. Останалите ги разпределихме така, че навсякъде да има организирано дете, идейно, инициативно и такива, които са по-пасивни и нерешителни.

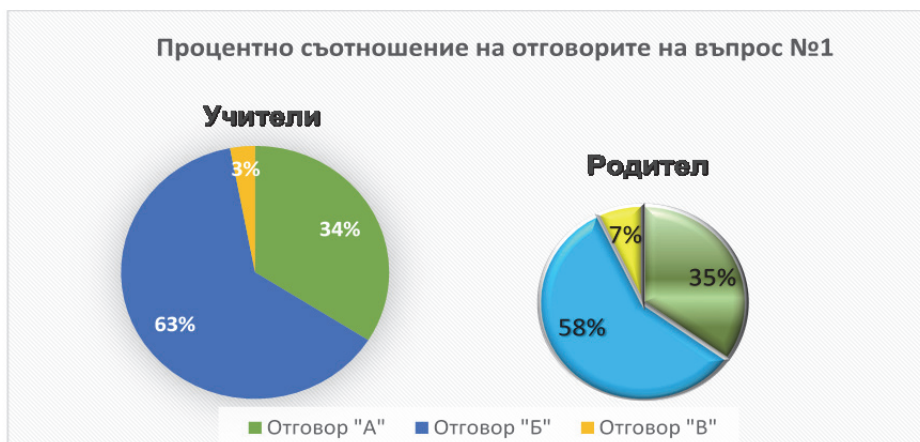
Анкетата се състои от десет въпроса и бе изготвена специално за диагностичната процедура с цел проучване запознатостта на родителите и компетентността на педагозите за това какво са социалните умения и възможностите за формиране при децата в предучилищна възраст. Тя е анонимна и участниците в нея са:

- учители от четири различни детски градина (ДГ) в град Бургас – ДГ „Делфин“, ДГ „Морска звезда“, ДГ „Чайка“ и ДГ „Здравец“. Общо 41 учители;
- родители на деца от три различни групи на детска градина „Делфин“ – общо 37 родители.

Един от съществените въпроси бе **„Според Вас социални умения са:“**. Оказа се, че анкетираните не са наясно с дефиницията за социални умения. Те по-скоро свързват този вид умения с това да се научиш да общуваш с другите. 63 % от учителите са посочили за верен отговор „Б“. Те са на мнение, че социалните умения са „способността на индивида да може да формира дълготрайни връзки и ефективна комуникация с другите“. Този отговор е най-посочваният. Отговор „А“ са маркирали 34% от педагозите. „Способността на индивида да прилага определени поведения, фокусирани върху ефективното решаване на ситуации от социален характер“ според тях е верният отговор за това какво са социални умения. Едва 3% с са посочили, че социални умения са „способността на индивида да контролира емоционално си състояние.“

При родителите ситуацията е сходна. По-голямата част от тях са посочили, че верният отговор е „Б“. Това са 58% от родителите. 35% мислят, че това е отговор „А“ и едва 7 % са предположили, че отговор „В“ е правилен. Резултатите от събраните данни на този въпрос от анкетата са онагледени в диаграма 1.

Формиране на социални умения чрез прилагане на екипна задача
в предучилищна възраст

Диаграма № 1. Процентно съотношение на отговорите на въпрос № 1 от анкетата „Според Вас социални умения са:“

От друга страна 98 % от учителите казват „Да“ на това, че екипната задача или т.нар. работата в екип е подходящо средство за развиване на социални умения при 5-7 годишните деца, останалите 2 % „Не знаят“. При родителите положението е сходното. 97 % са отговори с „Да“, а 3 % смятат, че това не е така.

В обобщение на резултатите от анкетата може да се каже, че:

По-голямата част от родители и учители, всъщност не знаят какво точно са социални умения. Те не свързват представите си с конкретното определение за това понятие. Висок процент анкетираните мислят, че подходящата възраст за формиране на социални умения е от 3 до 7 години, но се оказва, че някои анкетираните може би бъркат адаптацията и изграждането на определени навици у децата за социални умения. Около 100 % от анкетираните са на мнение, че формирането на социални умения още в предучилищна възраст развиват в последствие по-лесно детската личност. Родители и учители знаят и изброяват еднакви социални умения в различно съотношение. Най-висок % от анкетираните мислят, че по-добре се развиват социалните умения у децата чрез „родителски модели на поведение и личния пример на родители“, както и чрез „разнообразни форми на обучение“. Учителят е важен фактор при формирането на този вид умения в предучилищна възраст.

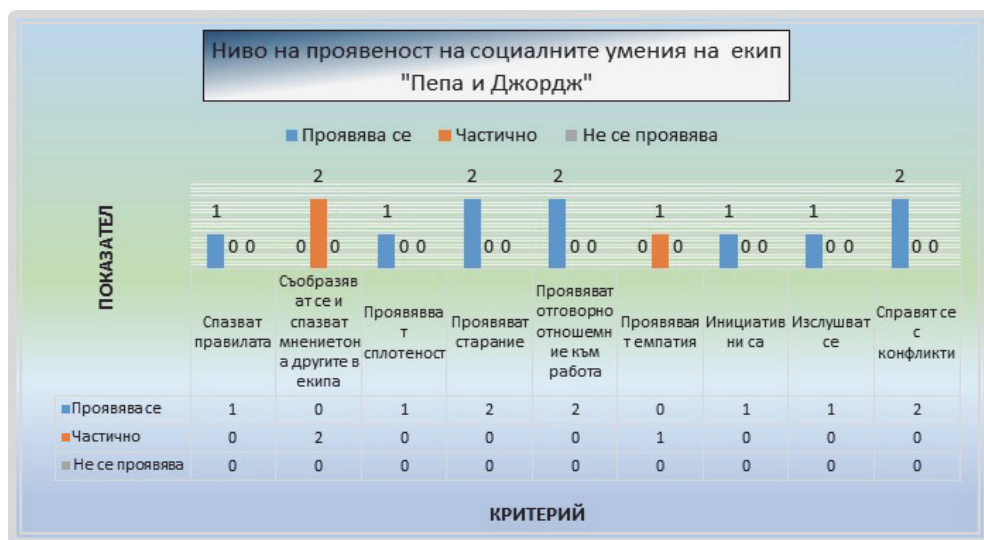
Според двете анкетираните групи, най-ефикасните методи за формиране на социални умения у малките деца са: всички видове игри (дидактични, ролеви), груповата дейност, разговор/беседата и екипната задача. Почти 100 % от родители и учители са на мнение, че екипната задача е подходящо средство за формиране на социални умения. Те мислят още, че най-важните умения, които първо трябва да се формират в предучилищна възраст са: пър-

во „те да могат да спазват правилата на екипа“, второ място след него заема това „да се съобразят и уважават мнението на другите в екипа“. Анкетираниите са на мнение, че най-голямата полза от изграждане на социални умения у децата от 3-7 години е, че те ще имат по-добри резултати в последващ етап на образованието.

След преглед на протоколите за наблюдение бе направен обстоен анализ. Анализът бе поетапен като резултатите за нивото на формиране на социални уменията бяха разгледани поотделно за всяка една екипна задача.

Екипна задача „Неволи във фермата“ бе първата, която се проведе с децата от групата. Изборът на темата бе въз основа на това, че децата обичат животните, интересуват се от тях, обичат да им помагат и да се грижат за тях. На това основание се прецени, че те ще бъдат въведен по по-плавен и лесен начин в новото за тях начинание и ще слушат внимателно правилата за работа в екип и последователността от действия необходима за реализиране на една екипна задача.

По време на работата се направи наблюдение на взаимодействието на децата в екипите и се съставиха индивидуални протоколи за всеки от тях. Представените данни са за екипа с най-висока степен на проявеност на социални умения, а именно на екип „Пепа и Джордж“.

Диаграма № 2. Ниво на проявеност на социалните умения на екип „Пепа и Джордж“

Още в първата екипна задача децата от екип „Пепа и Джордж“ проявиха уменията да спазват правилата за работа в екип дори и в ниска степен. Те се стараха да не се карат, опитваха се да обсъждат заедно възникналите

трудности във своята работа, не се присмиваха на другарчетата си, помага си и успяха да завършат своята работа в поставеното им определеното време.

Критерий 2 „Съобразяват се и уважават мнението на другите в екипа“ се прояви частично, в степен 2. Въпреки, че децата бяха толерантни един към друг, те все още не са осъзнали същността на екипната задача и това, че трябва да обсъждат и комуникират свободно докато работят. По отношение на критерии 3,7 и 8 – „*провяват сплотеност в екипа*“, „*инициативни са*“ и „*изслушват се*“ се вижда проявеност в ниска степен. Децата се стараеха да са единни и да стигнат до крайната обща цел на задача и да представят завършен общ продукт. Някои от тях бяха по-досетливи и дейни и въпреки, че всички бяха съсредоточени в своята работа, те се опитваха да се изслушват, когато има възникнали въпроси.

Показател „*провява се*“ в средна степен се вижда при критерии „*провяват старание*“, „*провяват отговорно отношение към работата*“. Екипът демонстрира старание. От една страна към спазване на последователността на работа на задача, от друга всички се опитваха да свършат прецизно своята работа с оцветяването и крайния продукт да има добър естетически вид. Децата бяха отговорни.

В тази екипна задача децата не стигнаха до никакъв спор, най-вероятно защото все още не са осъзнали правилата на работа в екип или може би не се е създала конкретна ситуация, но въпреки това те контактуваха умерено и равнодушно. По отношение на критерий „*провяват емпатия*“, това сложно за тази крехка възраст умение, се видя, че децата все пак успяват да проявят съчувствие към страданието на свои приятели. Те успяха да проявят разбиране дори от това, че някой проявява по-висока чувствителност към естетическия вид на своята работа и се е разстроил, когато той се е нарушил.

В обобщение може да се каже, че децата се отнесоха изключително сериозно и отговорно при изпълнението на първата си екипна задача. Те са слушали внимателно зададената последователност от действия и какви са правилата за работа в екип. Бяха организирани, старателни, поддържаха подредено своето работно място. Децата от екип „Пепа и Джордж“ успяха да разберат същността на екипната задача и те общуваха активно при изпълнението ѝ. Не възникнаха никакви конфликти, бяха сплотени и се сработиха като екип. Накрая презентираха своята работа на добро ниво. Лидерът активно участваше и отговаряше на въпросите от интервюто на педагога.

При екип „Пламъчко и колите“ ситуацията е следната.

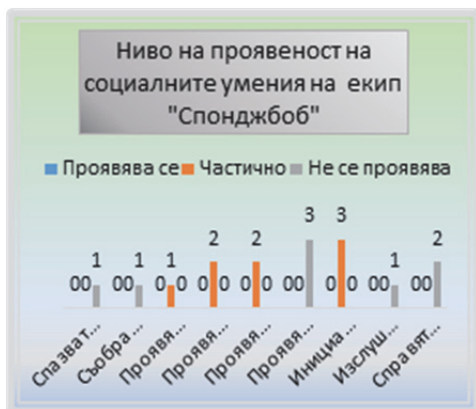
Децата от екип „Пламъчко“ влязоха в графа „*провява се*“ само по два критерия и то в ниска степен. Те често спореха и не се изслушваха достатъчно добре, но работеха с изключителен интерес и бяха „разпалени“ в работа си. Общуваха активно и се отнесоха отговорно при изпълнението на екипна задача „Неволи във фермата“. Поддържаха подредено своето работно място, спазваха правила за работа в екип и проявяваха инициативност. Не успяха добре да се стиковат и да проявят сплотеност, но завършиха навреме своят краен

продукт. Лидерът успя да презентира крайния продукт като направи самооценка на тяхната работа и оценка на естетически вид на продукта.

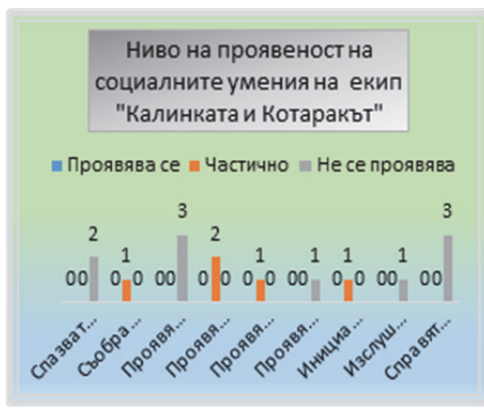

Диаграма № 3. Ниво на проявеност на социалните умения на екип „Пламъчко и колите“

Останалите два екипа „Спонджбоб“ и „Калинката и Котаракът“ показател „не се проявява“ е отчетен при повечето от критериите, а другите критерии влязоха в показател „частично се проявява“.

Диаграма № 4. Ниво на проявеност на социалните умения на екип „Спонджбоб“

Диаграма № 5. Ниво на проявеност на социалните умения на екип „Калинката и Котаракът“

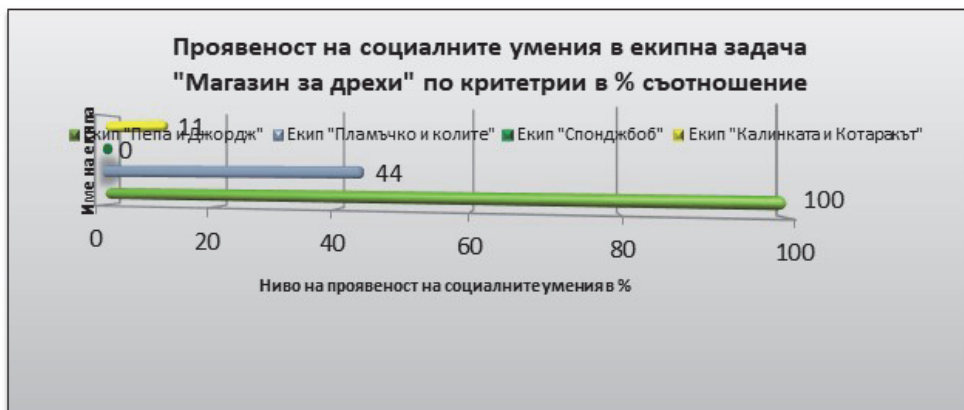
Поведението на двата екипа беше коренно различно, едните бяха по спокойни, другите по експанзивни. Екип „Спонждбоб“ не запомниха правилата за работа и почти не успяха да ги спазват. Децата бяха разбрали какво да направят – краен продукт и че трябва да приключат в срок, но не са запомнили добре последователността от действия. Не се изслушваха и не се съобразяваха с мнението на другия. Тук по-скоро работеха на принципа „един казва – другите изпълняват“, където важна роля изигра лидерът. На масата на екипа цареше хаус, всички материали бяха извадени. Те не работиха като екип, а по-скоро всеки сам за себе си. Те постоянно се сърдеха и спореха за нещо, не проявиха и никаква емпатия при създадена се ситуация.

В екип „Калинката и Котаракът“ най-активни и инициативни бяха само две деца, които чуха правилата за работа в екип и последователността на работа на задачата. Въпреки това, екипът не направи задачата в съответната последователност. Извадиха всичко и настъпи хаус на масата. Работиха разхвърлено. Въпреки това, всички деца бяха спокойни, не възникнаха никакви спорове, те почти не общуваха и не обменяха информация. Съобразяваха се до някаква степен с мнението на другия при възникнали въпроси. Някои от децата проявиха старание и се опитаха да бъдат отговорни към своята работа. В екипната задача едно дете изобщо не взе участие. То не прояви желание да работи и не докосна нито един от материали. Беше само страничен наблюдател. Независимо от това екипът завърши своята работа в поставеното от учителя време и презентира добре.

В първата проведена екипна задача в група „Дъга“ децата от всички екипи проявиха интерес към новия тип дейност. Някои от екипите постигнаха разбирателство и успяха да покажат, че притежават някои социални умения и могат да ги прилагат. Други въпреки че, успяха да завършат своята работа и да презентират не намериха път във своите взаимоотношения и в графата на показател „проявеност“ те не успяха да отбележат нито една точка.

Екипна задача „Магазин за дрехи“ бе следващата проведена задача свързана с диагностичната процедура. Задачата беше за креативност и критично мислене. Децата трябваше да преминат през няколко етапа, за да изработят крайния продукт. Работата отново премина под наблюдение на взаимодействието между членовете на екипите и от това се съставиха нови индивидуални протоколи.

Резултатите от протоколите за наблюдение след провеждане на тази екипна задача са обобщени и предствени като процентното съотношение на проявеност на социалните умения според собствените възможности на всеки екип.

Диаграма № 6. Проявеност на социалните умения в екипна задача „Магазин за дрехи“ по критетрии в % съотношение

След провеждане на екипна задача „Магазин за дрехи“ в обобщение може да се каже, че тази екипна задача беше по-различна и трябваше да се мисли креативно и да се намери решение как от няколко дадени материала може да се изобрети нещо, в нашия случай – щендер за дрехи. Всички децата бързо се досетиха и справиха с този етап и преминаха напред в реализирането на екипната задача.

По отношение на диагностицираните критерии се вижда:

Екип „Пепа и Джордж“ достигна завидните 100% проявеност на социалните умения. Не във най-високата им степен, но може да се каже, че децата от този екип имат заложен социални умения и те се опитват да ги развиват. Той продължава да държи класацията за най-добре справил се екип по отношение на своята социална игра. При екип „Пламъчко и колите“ също има напредък. Те вече показват проявеност от 44%. Проявяват повече инициативност и се старая повече да спазват правилата за работа в екип. Екип „Калинката и Котаракът“ се включва в надпреварата с 11 % проявеност и макар и да не успяха да представят краен продукт подобриха развитието на някои свои социални умение. Екип „Спонджбоб“ въпреки че, завършиха своята работа и я презентираха, не бяха сплотени и не работиха заедно и като екип. Те отново останаха с 0 % проявеност на социалните умения.

Екипна задача „Вече съм голям и правилата за безопасно движение по улицата знам“ бе последната реализирана от изследването задача. Тя беше за съобразителност и наблюдателност. Децата трябваше да преминат през два етапа, за да направят крайния продукт. Разбира се работата премина под наблюдение на взаимодействието между членовете на екипите и от това се съставиха нови индивидуални протоколи.

Тази екипна задача не беше усложнена с много оперативен материал, но имаше подвижна и статична част на изпълнение. На всички екипи това им допадна и с голямо желание работеха за изпълнение на крайния продукт.

*Формиране на социални умения чрез прилагане на екипна задача
в предучилищна възраст*

По отношение на диагностицираните критерии и диаграма 7 се вижда:

Диаграма № 7. Проявеност на социалните умения в екипна задача „Вече съм голям и правилата за безопасно движение по улицата знам“ по критерии в % съотношение

Екип „Пепа и Джордж“ достигна завидните 89% проявеност на социалните умения. Тук отново виждаме, че децата от този екип са постоянни и продължават да показват своите социални умения. И „Пламячко и колите“ върви напред в диаграмата с процентно съотношение на нивото на проявеност на социалните умения. Те вече показват проявеност от 67%. Екип „Калинката и Котаракът“ достигна 33 % проявеност по зададените критерии. Те проявиха сплотеност в екипа и старание в работа. Така показаха, че също могат да развият своите социални умения. Екип „Спонджбоб“ също успя да се отбележи в тази диаграма. Те показаха 22 % проявеност на социалните си умения. Това показва, че колкото и да им беше трудно, децата все пак постигнаха лек напредък и започнаха да формират някои социални умения.

В обобщение може да се каже, че всички екипи са развили своите социални умения с различно темпо и последователност. Екип „Спонджбоб“ до края не успява да се сработи добре като такъв. Там голяма роля изигра лидерът, който влезе в ролята на „тартор“ и недопусна екипът да заработи в нормални за дейността взаимоотношения. „Калинката и Котаракът“ също премина труден преход, но при последната задача вече се наблюдава развитие. Въпреки трудностите децата вече са разбрали същността на екипната задача и се опитват да работят като екип. В началото, членовете на екип „Пламячко и колите“, не са сигурни в своите действия за изпълнение на екипната задача, но в последствие се мобилизират и може да се каже, че в края на изследването те успяват да заработят като истински екип. Екип „Пепа и Джордж“ работят като една добре смазана машина от самото начало до края, но и те имат своя лек спад в последната екипна задача.

Диаграма № 8. Съпоставителна диаграма на нивото на развитие на социалните умения на екипите.

Заклучение

Развиването на социални компетентности у децата в предучилищна възраст е от изключителна важност за тяхната социализация и е в пряка връзка с тяхното бъдещо академично представяне. Формирането на тези умения в ранните години създава стабилна основа за по-добро справяне със социалните предизвикателства, с които ще се сблъскват децата през целия си живот.

Екипната работа, особено в детската градина, се оказва изключително ефективен подход за развиване на социални умения. Настоящото изследване показва, че прилагането на екипни задачи в детската градина полага основите за развитието на социокултурни компетентности и социални умения, като същевременно подготвя децата за тяхната бъдеща роля на ученици и отговорни граждани. Децата развиват комуникативни умения, учат се на сътрудничество и взаимодействие, изграждат самочувствие и самостоятелност, и стават по-свободни в изразяването на мислите и чувствата си.

В заключение, можем уверено да кажем, че екипната работа не само подпомага социалното и емоционалното развитие на децата, но и изгражда важни житейски умения, които ще им бъдат от полза през целия им живот. Работната атмосфера, която екипните задачи създават, насърчава свободното и активно участие на децата, като стимулира тяхната креативност и им помага да изградят доверие и емпатия помежду си. Преходът от началото до крайната цел на екипната задача учи всяко дете да разкрива своите индивидуални способности и да допълва липсващите знания с тези на своите приятели. Екипната работа развива умения за управление на конфликти и изграждане на взаимно доверие и подкрепа.

ЛИТЕРАТУРА

- ГЮРОВА, В.; БОЖИЛОВА, В., 2006. *Магията на екипната работа*, Агенция София: ЕВРОСПРЕС. ISBN: 9549189031
- ДИМОВА, БЛ., 2023, Стимулиране на нестандартността на бъдещи педагози за развиване на социални компетентности в детската градина, KNOWLEDGE – International Journal, Vol.61.2, <https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/6429>
- ДОНЧЕВА, Ю., 2018, Успешна социализация и социална интеграция за всяко дете чрез формиране на ключови социални компетентности и (меки) умения. *Педагогика, книжка 7*, София: „АзБуКи“. ISSN 1314 – 8540 (Online),
- КРЪСТЕВА, Н., ДОНЧЕВА, Ю., 2020. Социалната компетентост основен показател за цялостната социализация на детето от предучилищна възраст, *Сборник доклади от годишна университетска научна конференция*, Велико Търново: Издателски комплекс на НБУ „Васил Левски“. ISSN 2367-7481, https://www.researchgate.net/publication/342571705_SOCIAL_COMPETENCE_AS_A_MAIN_INDICATOR_OF_OVERALL_SOCIALIZATION_OF_CHILDREN_IN_PRESCHOOL_AGE_SOCIALNATA_KOMPETENTOST_OSN_OVEN_POKAZATEL_ZA_CALOSTNATA_SOCIALIZACIA_NA_DETETO_OT_PREDUCILISNA_VZRAST
- КЮЧУКОВ, ХР., 2005. Добри педагогически практики в обучение на 3-7-годишни ромски деца в България“, *сп. Дом, дете детска градина - м. март. 19*, София: Образование. ISSN: 1312-0580;

БЕЛЕЖКИ

1. ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ, Обн. ДВ, бр.79 от 13 октомври 2015 г., в сила от 01.08.2016 г., издаден от министъра на образованието и науката, <https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2136641509>
2. КРЪСТЕВА, Н., ДОНЧЕВА, Ю., 2020. Социалната компетентост основен показател за цялостната социализация на детето от предучилищна възраст, *Сборник доклади от годишна университетска научна конференция*, Велико Търново: Издателски комплекс на НБУ „Васил Левски“. ISSN 2367-7481, https://www.researchgate.net/publication/342571705_SOCIAL_COMPETENCE_AS_A_MAIN_INDICATOR_OF_OVERALL_SOCIALIZATION_OF_CHILDREN_IN_PRESCHOOL_AGE_SOCIALNATA_KOMPETENTOST_OSN_OVEN_POKAZATEL_ZA_CALOSTNATA_SOCIALIZACIA_NA_DETETO_OT_PREDUCILISNA_VZRAST

Информация за автора

Име с научна степен и длъжност на автора:

Златина Стаматова Байчева – старши учител

Образователна институция/Институт:

Детска градина „Делфин“, град Бургас

Контакти: тел. 0883325925, e-mail: sharpej83@abv.bg